

UN PICTOR BUCOVINEAN: DIMITRIE LOGHIN. GÎNDURI LA UN CENTENAR

Centenarul nașterii artistului și eminentului profesor sucevean Dimitrie Loghin (13.10.1910 – 18.07.1982) nu impune celor care îl sărbătoresc, foștilor și actualilor lui contemporani, efortul anevoios al resuscitării memoriei sale. Neștersă, amintirea lui predispuie retrospectiv, dar mai ales devine model și impuls sucevenilor săi urmași – pictor și profesor; ca și în alte cazuri, apelul la memorie nu e un lux gratuit, ci devine un aliat al unor spe-rate împliniri viitoare. Ca și vestigiile istorice pe care artistul le-a înveșnicit nu o dată în pânzele sale, efigia profesorului de la Colegiul Național „Ștefan cel Mare” a devenit în orașul său o permanență.

Dincolo de parcursul anevoios al studiilor întrerupte pe moment datorită lipsurilor materiale, D. Loghin a avut șansa de a fi, în intervalul 1929-1933, studentul lui Șt. Dimitrescu. Marele artist va avea de altfel un rol decisiv în activitatea sa de viitor profesor, dar mai ales în creația sa, eșalonată pe parcursul a peste patru decenii.

Din iunie 1936, de la sfârșitul primului său an de învățământ (profesat la Botoșani), când se semnaleză prima sa participare la o expoziție de grup, și pînă la ultima sa prezență în public, cu câteva luni înainte de trecerea sa în neființă, artistul își înscrie, într-un adevărat palmare expozițional, activul a 13 personale* și peste 40 de participări la expoziții de grup și colective. Factorul determinant al acestei prodigioase activități l-a constituit firește și profesoratul în specialitate ca și eforturile personale de organizare a vieții artistice din orașul său, dar mai cu seamă s-a datorat acelei febre creatoare care l-a stăpînit pînă în amurgul vieții. Dorința permanentă de a fi în contact cu publicul, prin intermediul artei sale, și-a avut și ea rolul său. Nu era la mijloc nici vanitatea, nici orgoliul personal, ci conștiința că bucuriile create de el se cuvin în dar celor în mijlocul cărora a trăit. Pictura – *iubita sufletului său*, cum îl deconspira unul din prietenii săi, a constituit rațiunea sa de a fi – elevata sa condiție existențială.

Intrarea sa ca student la Iași la vechea Școală de Belle Arte a avut loc într-un moment de răscruce al acesteia. Tradiția realismului academic de obîrșie

müncheneză, ce domina școala ieșeană, cunoștea, dincolo de gloriile locale care o consacrase, un moment de inevitabilă anihiloză. O vor scoate din acest impas foștii elevi ai școlii – Șt. Dimitrescu și N. Tonitza, deveniți profesori (primul din 1927) și succesiv rectori ai instituției devenită, prin eforturile celor doi, un așezămînt de învățămînt artistic superior – *Academia de arte frumoase*. Cei doi revoluționaseră toate structurile acesteia, sincronizînd învățămîntul artelor vizuale ieșene cu mutațiile survenite în arta modernă europeană. Este o mutație de care tînărul D. Loghin beneficiază din plin.

Maestrul i-a clarificat studentului D. Loghin, sub semnul unui imperativ al desenului, exigențele de claritate, precizie și fermitate pe care acesta le impunea. Marea lecție va fi însă rezervată compoziției – ca principiu și artă a organizării elementelor limbajului plastic într-un anumit ansamblu echilibrat și unitar – măiestrie la capătul căreia se contura actul apoteotic și tainic al armoniei. Apelul general și omniprezent la sobrietate se va confirma și el ulterior într-o activitate artistică intensă, desfășurată de-a lungul a peste patru decenii.

L-am cunoscut pe pictor în mijlocul lucrărilor sale în primăvara anului 1957, cu ocazia sărbătoririi, la Suceava, a 500 de ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare. Eram, ca elev, delegat al Liceului „Grigore Ghica” din Dorohoi, mîndru de a fi onorat de cele două diplome premiind participarea mea la concursul literar ocazionat de eveniment dar, mai ales, pentru prilejul de a cunoaște pentru prima oară Cetatea Sucevei, muzeul orașului, bisericile; am intrat în liceul „Ștefan cel Mare” cu sfiata pe care mi-o impunea prestigiul instituției cu profesorii și elevii acesteia, pe care i cunoscusem anterior la tabăra de elevi de la Bucșoia. Doi elevi mai mari, cu obligații de protocol, m-au condus în două săli adăpostind o frumoasă expoziție de peisaje și flori; pentru mine a fost o revelație. Pe scări se ducea, la etaj, un mare tablou în care poza, lîngă tronu-i, însuși marele voievod, tablou care se pare că se află și acum în sala de festivități a colegiului. Autorul lor era unul din profesorii liceului, cărora le-am fost prezentat. Îi datorez astfel pictorului

Dimitrie Loghin primul meu contact cu o expoziție de artă.

Tentat în a aborda și alte sectoare ale artei, artistul și-a continuat experiențele studenției sale din atelierul sculptorului Ion Mateescu, încercându-se și în sculptură; a avut expoziții remarcate de grafică și acuarele; a făcut portrete și compoziții. Statornic a fost însă în genul care i-a relevat mai toate disponibilitățile sale creatoare – peisajul.

A fost episodic poet, cu versuri publicate în revistele din Fălticeni, Suceava sau cele din Cernăuțiul interbelic. Audient pasionat al cursurilor profesorului A. Naum – de estetică și istoria artei – în aceeași Academie a studenției sale – i-a perpetuat el însuși mesajul devenind, în Suceava, un consecvent popularizator al valorilor artei românești și universale.

Întinderi de obcine și domoale văi subcarpatice, rariști de pădure și periferii urbane în care nu și-au făcut încă apariția blocurile, ierni unice și primăveri de neuitat, ascensiuni cu cetini de brad, turnuri de biserici și alte vestigii istorice circumscriu un repertoriu derulat între prima sa apariție în public și ultimele sale participări, înainte de trecerea sa în veșnicie, în 1982.

Peisajele lui Dimitrie Loghin se constituie drept tot atâtea stări de suflet, dar fără exagerări sentimentale și nici evidente nostalgii paseiste. Se simte atașamentul său profund față de această, plină de farmec, Țară de Sus a Moldovei, căreia artistul i-a surprins, în lucrările sale, notele definitorii, dimensiunile ireductibile și greu decantabile ale unui sol în care oamenii și harurile peisajului se contopesc simbolic într-o sinteză unică și indivizibilă: este Bucovina...

Artistul este obiectiv-rațional, dar niciodată detașat. Simți uneori că priveliștile sale sunt pătrunse de o durere ascunsă, numai de el știută, greu disimulată în jocul luminilor obosite de toamnă...; realizezi fără voie un act de secretă consonanță afectivă.

Temperat și sobru cu mijloacele de expresie ale artei sale, temeinic și fără nostalgia spectaculosului, pătrunzător în psihologia efigiilor sale sau cele ale cunoscuților ce i-au portretizat ocazional, dar mai ales în cea a peisajelor sale – tot atâtea stări de suflet, Dimitrie Loghin, prin opera sa, reprezintă, înainte de toate, un triumf al echilibrului cromatic și compozițional. O încercare, poate obstinată, de a-l integra în ambianța artistică a epocii sale identifică în el un postimpresionist, cu respect pentru figurativ și puterea viabilă a tradiției. Om al pământului, s-a ferit, în funciara sa cumițenie, de exagerări și jocuri gratuite; a picta, pentru el, a însemnat înainte de toate o mărturie de iubire.

Dimitrie Loghin este înainte de toate un remarcabil componist. Modul său de organizare și ordonare a

spațiului plastic îi relevă o personală abilitate și naturalețe în dispunerea echilibrată a tuturor elementelor limbajului plastic în sinteza unei compoziții. Se simte lecția marelui Șt. Dimitrescu, dar și ingeniozitatea și originalitatea celui care a preluat-o creator.

Există în creația artistului compoziții închise în care tensiunile și energiile sugerate de linii și tonalitățile culorilor converg spre un interior al lucrării, dar cel mai adesea reversul acesteia, cel al compozițiilor deschise. În acestea tendințele centrifuge sînt evidente. Tensiunile și energiile tind spre un exterior al zărilor, năzuind și dincolo de acestea; noțiunea de spațiu limitat este rară, rezervată îndeosebi peisajelor, periferiilor urbane sau naturilor statice.

Ambele modalități de abordare ale peisajului stau sub semnul aceluiși echilibru, care le unifică pe toate planurile. Ambele trăiesc armonia dintre volume și planuri, dintre verticale și întinderi orizontale, echilibrul poetic al ecuației de culoare și al acordurilor tonale rezumînd, mai presus de toate, armonia dintre om și ambientul său. Este o armonie înscrisă temeinic în tiparul civilizației acestor locuri, de al cărei spirit artistul s-a pătruns și a năzuit, înălțîndu-se spre ea. Este omagiul suprem adus Bucovinei și operei sale și prin aceasta rațiunii sale de a fi.

Există în mare parte din peisajele artistului un incontestabil sentiment al timpului. Nu este numai timpul materializat în cronologii precise, cel al turnului de la biserica Sf. Dimitrie sau cel al citoriiilor magnific-voievodale, din veacul marelui Ștefan. Este un timp al Istoriei, după cum există unul organic, dramatic implicat în destinul individului solitar, timp născut și dispărut odată cu acesta. Există un timp al vîrstelor istoriei, dar și unul al anotimpurilor vegetației, încorporat integral peisajului. Întîlnim, în transfigurarea acestuia, valori de sensibilitate aparte, ce ne scapă în iureșul neconținut și trepidant al unor vremuri care nu mai au răbdare...

Este sentimentul timpului plecat fără întoarcere, în care perisabilul firesc tîrăște cu el și multe din valorile destinate a fi permanente de spirit și de suflet. Pictura lui D. Loghin dezvoltă astfel un act de recuperare a acestora, căzute astăzi în uitare sau în curs de a se pierde. Artistul se asociază și se integrează astfel unei civilizații a aducerii aminte.

* Autorul enumeră 11 expoziții personale pe parcursul activității sale; în realitate, sunt cel puțin 13, în afara numeroaselor participări la expozițiile de grup și colective.